

זיכרון. בניגוד למה שיכול להשתמע כאן, אני לא יורה בזיכרון כי זה כל מה שיש לי. כותב מיכאל, אבל עיתונאי מתחבב בבעיות זיכרון כבר אינו עיתונאי בלבד. כי זיכרון פירושו כיגוראפיה וכיגוראפיה פירושה היסטוריה ופירוש סיפורות.

אבל אדליסט כרשימתו על יערי, וגם מיכאל עצמו כרשימתו שלו במלאת 25 שנה ל"אקדוס". כן יורים בזיכרון, ואפשר לומר: הימים לירות בו, בתור עיתונאים. יורים אבל מבקשים שלא לירות.

מכאן היחס האמביוולנטי של אהבה-שנאה, רביות-ליגלוג, נוסטלגיה-כפירה שלהם כלפי המיתוסים ומייצגיהם. מכאן הגעגועים חסרי הכיסוי (ועיתונאי) והמכירים לפעמים, מצד עיתונאים, לציונות של אז, להתיישבות, לכיגוראפיה הקולקטיבית שלנו בארץ. מכאן גם ההיאחזות הנואשת, הפאתטית, באגדות כגון "אלה שעל ההייל והאיכר" (אל"מ אליעזר שילם: "שלם עם עצמו"), המשוחררה-הקלאסית-היהודית (איתן איתן: "האיש שאינו מפסיק עד שהאחרון נשבר"), דיוקנו של מנהיג פועלים כפרא אציל (יהושע פרץ: "בשביל טובת המדינה אם צריך אקדח אני לא מביא אקדח?"), או המהפכן כגולה בעלי-כורח (מקסים גילן: "כל ימי השתתפותי במחתרות כדי שמישהו לא ישים את מגפיו על צווארי, ולא כדי שאני אהיה כפרא").

מכאן גם ישראליות המובהקת של הספר, "החוויה הישראלית", האוטנטית-נאמית שבו. זו משתקפת גם בהיעדר הקונטקסט הרחב יותר, הבינלאומי, של מרחב המחיה וההתייחסות הקוסמופוליטית המאפיין את עיתונות "העולם הגדול" ואשר איפיון גם את העיתונאות היהודית במדינה כמו גרמניה, למשל, או את עיתונות היידיש באמריקה, לדוגמה, בשנים שלפני חורבן. כן, גם סאן פרנסיסקו של אדליסט-מיכאל היא "סאן פרנסיסקו על המים", משהו שאותו רואים דרך מיקשף רמת-גן וקריית-אנו או סביון.

מסקנה: להיות ניו ג'רזיאליסט בישראל קשה עוד יותר מלהיות אולד ג'רזיאליסט. בייחוד כשאתה עוד חייב לפזול כל הזמן הצידה כדי לראות את "קהל היעד" שלך ("המוצר") עוד מתלווה אליך ופותח את האוזן, ובייחוד שבייחוד, כשאין לך בעצם שום ערובה שמילי-תמתך שלך, זו "האישית, המעורבת, בעלת העמדה", איננה אף היא, בטווח הארוך, עוד גילוי של דו-קישויות (וקנה), אולי באמת צורקים מנותחי "אונות המוסר", והעתיד שייך לחדשות ולהעיר, ואילו הניסוח המוסרי "מלוכלך יותר — נמכר יותר" אינו אלא מיגננת החלשים שאינם מצליחים, או הווששים שלא יצליחו לשרוד במאבק עם בניית-חרות קשוחים יותר על התעניינות של הקורא-הצרכן הישראלי הבלתי-צימחוני.

כך או כך, יש להניח ששום עורך עיתון בישראל לא ישבח את התשובה (המצוטטת כאן) שהשיב עורך הדיילי מירור הלונדוני לאביעזר גולן הצעיר שאמר לעורך האנגלי כי "העיתון שלך, אדוני, הוא חרא".

השיב לו האנגלי: "כן, ואתה לא יודע כמה קשה אנחנו עובדים כדי שישאר כזה".

נתן זך ■

דף מספר חדש

משה שמיר

ילדי השעשועים
משה שמיר
עם עובד, 330 ע

הדריאביני היא שכונת-ספר מכמה וכמה בחינות, אלא בניגוד לשכונת-הספר הדרומית של תל-אביב, היא לא גבלה בשטח ערבי עירוני לשעבר, אלא בשטח ערבי כפרי לשעבר. קל היה, כמעט טבעי, לתכנן אותה כנאווה יופי של ביטויים היו לנו באותם ימים) שכונת גנים, רק בשנים האחרונות התחילה העיר מגיעה אליה בנוש שכינים צפופים, מתוך אותה וחילה של לבת-בטון אפורה, שבעקבותיה — בפיתוח תמדי — הכבישים והמררכות והיבוב וקריה-אטור-בוסים, לפנינו, במשך שנים רבות, שימש את הדריאביני קו האוטובוסים ההולך אל בית-העל-מין החדש של העיר, שרחוקו מעל מרכז היישוב, הגרש לפי טבע הדברים, רק הדגיש קרבתו לשכונתנו הנחמדה. עד היום מעורבב קהל נוסעים קולני של תלמידים שבים מבית-ספרם,

ונשים עם סליהן ופקידים עם תיקיהם, בקבוצות שתקניות של מבקרי בית-העלמין, נשים במטפחות-ראש שחרות וגברים שלא גולחו, בימים של ראש חודש קשה למצוא מקום ישיבה באוטובוס של הדריאביני, לבר מבית-העלמין משתרע צפונה מן השכונה מרחב של שדות, חלקם מעובדים בשכירות מאת מנהל מקרקעי ישראל (האפסטרופוס על נכסי נפקדים לפנינו, ארמות ערביות כולן) וחלקם נטושים לסביבני החורף ולחרולי הקיץ. בתי השכונה קטנים, רחובותיה דוממים בשעות היום ותושביה אנשים שקטים וחרוצים, אפילו מצליחים בעת האחרונה, אם לשפוט לפי הנביטה המתרחבת של מכונות פרטיות, בזו אחר זו, בכל מקום חניה שליד כל מדרכה שלפניהם כל בית, בשל הסגולות היפות הללו, ומעל לכולן בשל היות השכונה מרוחקת ריחוק מרבי מעל פרברי דרום-העיר (שלא יקל עליהם להסתלק, על הפרחחים) — נבחרה לשכן בגבולה בית-ספר מוקדני סגור, כולל פנימה חלקית, והמטרה היא להכין את בני העניים למקצועות המלאכה לסוגיה אף לתת להם גם משהו רוח, ואל הרוח הובא סופר צעיר, רווק, ללמד ספרות עברית, "צרכיהם בבית-הספרות" — הימננו לבעל-מלאכה בישראל.

עד שהיה בית-הספר נמנה והולך — באחד מאותם שטחי שדה נטושים — והיתה זו קרת קטנה של מבנים חדיקומתיים בקי קו, מרווחים על-פני שטח גדול, משוכחים בגינות ובמגרשי משחק, מוקפים גדר גבוהה — היו הדעות בשכונה מנומנמות, אחר שקם המוסד ועמד מצפה לדרושו, התעורר הכרתו במחלוקת, אלה משבחים עסק שיש בו התפתחות ואלה מגנים ענין שיש בו סכנת רעש, אם לציין פחותה שבסכנות, אבל משהתחילו התלמידים באים כצאן בוקר-בוקר ויוצאים כעדר ערבי-ערב — התלכדו כל אנשי השכונה באחדות-דעות וועמת: צרה צרורה.

הגויאבות היו הקרבת הראשון לנערים המשוחרים, חומדי-כול — ועקרונות-הבית היו הלוחמות הראשונות כנגדם. לא היתה תועלת, גם לא כעצמה שהגישו תושבי השכונה לראשי העיר, גם לא בביקור בורד של נידת משטרה בחצר המוסר, עוד פחות מכול בטפפותיו, אחר-כך בהפצרותיו, אחר-כך באימו של המנהל, התפתחה והלכה תחרות בין הכיתות על מעשי ביה ניועים ופיקחיים, ועד מהרה גילו הנערים, כי רק המורה

משה שמיר: לא שעשועים בלבד

לספרות, בעל הבלורית הגאותן הזה ש-אייאפשר לדבר אתו אף פעם או לבקש ממנו טובה בעניני מכתנים וצינונים, רק הוא אינו מסתיר את הנאתו בשעה שאחר סיפורי העלילה שלהם מגיע לירי ביטוי קולני בין כותלי הכיתה, אף ראוהו פעמים ממהר לרשום משהו במחברת קטנה, שטח התעניינותם של לומדי המלאכה הצעירים התרחב מלאכות נקיות מלאכות נקיות עוד יותר: כדור שנקב בראש, חוברות חובנות שהונחו על כסא כמרפסת, תפוחים מארגי הירקן הסובב בעגלתו הרתומה לחמור, פרחים מגינות הנזי, ילדי הפנימה שבמקום — שממילא היו מעין קבוצת שומרים מיוחסת — היו משכמים קום, חומסים מארגי האספקה שלפתח המכולת ושללם לחם ולתמניות, בקבוקי חלב, היו מכות פה ושם ועפו אבנים פה ושם, הילדים היו נכנסים מעתה אל השכונה כשירה חווחנית ובמהלומות

תיפוף פראיות על רופן האוטובוס המסיע אותם, תושבים אחרים, אמרה השמועה, קנו רובי-אוויר, כלבים הובאו אל השכונה, שלטי "זהירות" — כלב נושך" נתלו על שערי הגנים, גדרות תוקנו, היתה פרנסה למסגרים ולשרברים של השיכון העממי הסמוך, התחילו גניבות כרכב — צלחות לגלים, אנטנות, מגבי שמשות, בתיבות-המכתבים מצאו תושבים מקלות שלגונים רטובים, כתמי גלידה טינפו את מכתביהם, משהו פירסם מודעה על מכירת בית בשכונת וילות מהודרת בצפון-העיר והשמועה אמרה כי לא הצליח למכור.

רגי החליט לקחת את הענינים בידים, דבר ראשון, כמובן — להבין מה קורה, כדי שתוכל להסביר לאחרים מה קורה, כדי שתוכל לשכנע, להווי, להשיג את המטרה: סגירת המוסד, או העברתו למקום אחר, ומכל-מקום סילוקו משכונת הדריאביני, אתה לא ריפאת שום מחלה, אתה פשוט קמת והורקת חיידקי מגיפה מתוך גוף חולה — אל ורדיי של גוף ברא, במקום להביא את הצפון דרומה — הבאת את הדרום צפונה, זה מה שעשית, הנערים — תמונה ברורה, אפילו דרמטית, אפילו נהדרת — אלמלא היה זה על סף ביתך ממש — בעצם פריצתם אל השכונה, בעצם גיחתם מן האוטובוסים הבאים מן הדרום, בשלל צבעי מכנסיהם, באוסף המגוון של מנעליהם או העדר מנעליהם, בארשת פניהם השחחרה, העופנית, ואף בעצם התוקפנות המורגלת ביחסים שבינם לבין עצמם, הנערים יצגו כאן — נהר: — את עולם הפרברים הרחוק שמעבר למלוא מרחביו של הכרך, עמם באה צווחת השוק, דוחק בתדירה נפולים, תאוות סימטאות מקופחות, עמם באה ההתלחמות על כל קורטוב של מזון או נשימה, החטפנות של נטולי-כול, הקנאה, החשי

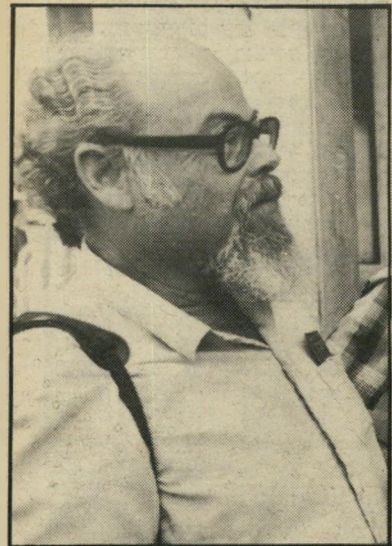
רנות של שחומי-עור, הצגה גדולה! אבל ההת-בוננות המעמיקה נתנה שיעור מאלף עוד יותר, אולי גם בעל משמעות נכבדה יותר, לאמור, שכל אותו רעיון גאוני לעקור את הנערים מקרקע גידולם ומסביבתם המשחיתה (ולוה עוד ביטויים הרבה, יפים ומרחיבי-דעת) — השיג דווקא את היפוך תכליתו, המעבר אל השכונה המרוחקת, היפה, השקטה, העשירה (לירדם) לא שיחרר אותם מן היצרים הרעים — אלא מן הכבליים והאיסורים שפיקחו על היצרים הללו בסביבתם המקורית.

תרבות

מוספים ספרותיים

עמדה אישית, אמיצה ומפתיעה, נקט השבוע משה דור, עורך המוסף הסיפורי של מעריב, בדיון המתמשך על אודות מצבה הירוד של ביקורת-הסיפור בארץ, דור הביע עמדה בוטה וחרד-שמעית, תהה הכותרת, "מדר המבקרים" תוך שהוא מצר בכך את קול-השילוח לזיכרון הקר לני שהתקיים בוועידה-הירום של מבקרי סיפורת מסיימים — ויעוד איש נועד לתת פורקן לריגשי תיסכול איש נאמר לנו שהם מתגברים באחרונה בקרב המבקרים נוכח שחוקת תרמיתם בעיני הציבור, דור, משורר תרבותי, מאופק ובעל מוסר, הנזהר בדרך כלל מנקיטת עמדה אישית, גלויה, בנושאי סיפורת שנויים במחלוקת, הפר בכך את, שבועת היפוקראטס' של העורך

הסיפורות, זה המחוייב לרמת אוניקטיביות גבוהה במיוחד, ירד מן הגדר וחדל להיות מי שאינו עוד צד בוויכוח, ועל כך יש לברכו. כנותנו פומבי לעמדתו זו, הצטרף דור אל אנשי סיפורת רבים (ביניהם גם מבקרים), שהחלו באחרונה לדרוש עשיית סדר בתחום הנידון, תחום חשוב ומוזנח אשר חדל להתפתח בכיווני תרבות, ואף נמצא ראוי לשמש נשק קטלני בידי סכינאי-סיפורת שונים, בקרב אנשי-רוח רבים רווחת הדעה, כי מוסף מעריב דווקא היווה בשנים האחרונות חממה לגידול-יפרא ופראות בתחום הביקורת, אולם, וזאת יש לציין, מאז נתמנה דור לעורך המוסף, לפני כחצי שנה, נשמעות מירות חדות, והחלו להתקבל איתותים בדבר שניו הקרב ובא, עוד יש להדגיש, כי עמדתו של דור, אף שנתחייבה מהמציאות הבלתי-מוסרת השוררת כיום בתחום המדובר, הינה בעלת תוקף פורמאלי בשל תפקידו כעורך סיפורות, ומותר להאמין כי בעיקבותיו יסירו עוד עורכים את כפפות המשי ויגשו למלאכה.

משה דור: דברים כדורבנות

"דבר אחד ברי", קובע משה דור בדבריו, דברים הראויים להיקרא מילה במילה: "משתתפי הכינוס הזה אכן סבורים כי מצבה של הביקורת רע, ואפילו רע מאוד. מולזלים בה, רוחקים את רגליה... אבל מבקר שהרשיע, אם בגלל קהיוד חושני וליקויי-פיהם ואם בגלל דויד-כפשוטו, עלול לעיתים לגרום נזק שצביר-ציבורים של יוצרים וקוראים לא יתקנוהו. אינני בטוח אם בסערת הקינה וההתקפה של אותו ויעוד לא נשכח הדבר מלב הרובים והמאזינים. כלום יכולים ורשאים מבקרינו, המורדים' לפטור את עצמם מחשבון-נפש? נניח, לצורך הדיון, שהם עצמם טהורים מחטא, אך האם מעמדה המוולול והמקופח, לרבריהם, של הביקורת, אין לו שום נגיעה לשיטות הנקוטות בידי עומיתים אלה או אחרים שלהם? ושוא האתיקה של הביקורת יש לה איזו יוקה להיעדר האמון כלפיה?"

אכן, דברים כדורבנות הראויים שישמעו על-יד כל העורכים בישראל, ואולם עורך מוסף סיפורות, כמי שניתנו בידיו הסמכות והאמצעים לשנות את המצב שמפניו הוא מתריע, אינו יכול להסתפק בהצהרה, בנקיטת עמדה בלבד, ותהא אמיצה, מפתיעה ונחרצת ככל שתהא; עליו לנקוט צעדים של ממש, להיאבק ולקחת חלק פעיל בשינוי הנדרש, שהרי בכוחו לעקור את הוולגארי והבורטאלי מכל רשימה בעלת "זרן כפשוטו", וכוחו להשיב אל הסיפורת את הקריטריונים הבסיסיים עליהם מושתתת ביקורת מוסרית, תרבותית ובונה, כדי שציבור הקוראים, המתרחק בהדרגה מקריית-ספר שלנו, יוכל להסתייע בה, וכדי ששוב לא ניתקל בעולם פנימי' מוזנח, כפי שהציגו לעינינו גונדר רפי סויסה, נציב השב"ס (הנחשף כאן כקורבנה התמים של ביקורת מעין זו) אשר התראיין במדור מה קורא, באותו יום ובאותו מוסף, באומרו כי: "ספרים אני כמעט לא קורא... זה נחמד, מאוורר ומרגיע לקרוא... אבל יותר מרגיע אותי לטפל בעופות שלי. יש לי איזה 60—70 עופות ואני נמצא איתם בוקר וערב".

וכך, כאשר לול תרגולות מועדף בפומבי על ארון הספרים, אין הוא אלא סמל למדרלה של מערכת, אשר נטלה על עצמה, בין היתר, גם את משימת התיווך בין הסופר לקורא.

שמעון צמרת ■